

ményekkel biztos pontokat rögzít le és segíti előre a tudományos kutatást. A Magyar Könyvszemlében (1938. II. füzet) Kniewald Károly által ismertetett *Habóti kódexnek* — amely „nemcsak a magyar liturgiának, hanem a magyar miniatúrafestészetnek is legrégebb fennmaradt emléke“ (GEREVICH) — díszesebb iniciáléi francia hatást mutatnak. A *Csatári bibliáról* — amelyet eddigi ismertetői a salzburgi miniatúraiskola jelentős termékének könyveltek el, — stílusvizsgálata alapján megállapítja, hogy hazai termék. A pompás miniatúrák a román kori magyar művészet általános szellemében készültek; az osztrák miniatúrafestészeti expresszionista, torzító ábrázolásaival ellentétben, ezeket mozgalmasság, elevenség és bizonyos realiztikus törekvések jellemzik. Az esztergomi *Expositiones in Cantica Cantorum* iniciáléi egyszerűbb változatban az Európa-szerte jelentős hatással bíró montecassinói kódexfestő kolostoriskola termékeinek díszítő modorát követik. A *Pray kódex* rajzai az eddig hangoztatott salzburgi és regensburgi befolyással ellentétben, inkább karoling nyomokra utalnak s mesterük „már a csatári bibliában érvényesülő magyar stílushagyományt követi“.

Végül meg kell még említenünk GEREVICH TIBORNAK a magyar *Szent Koronára* vonatkozó érdekes megállapítását, amely szerint a II. SZILVESZTER pápa által küldött koronának apostolokat ábrázoló lemezei a VIII—X. századi ír miniatúrák stílusát követik. Az ír miniatúrafestészetben gyökerezik a montecassinói benedekrendi kolostoriskola stílusa: a kolostor könyvtárában még ma is közel háromszáz ír kódex található. Az ír könyvfestészet termékeit minden bizonnyal jól ismerték abban a benedekrendi ötvösműhelyben is, ahol a bencés SZILVESZTER pápa a koronát készítette. BERKOVITS ILONA.

Vass Klára: *A szellemtudományok magyar bibliográfiája*. A történeti vonatkozású irodalom. 1935. A Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesületének Szakbibliográfiai Kiadványai 1. Bp., 1938. Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete. XIII, 225 l.

Az egyre gyarapodó bibliográfiai irodalom új hajtása az előttünk fekvő könyv. Van nemzeti könyvészetünk, vannak értékes időszaki repertóriumaink, de bizonyos korszakot felölelő szakbibliográfiánk aránylag kevés. Ezért kell örömmel fogadnunk minden olyan kísérletet, mely egy-egy tudományág eredményeinek megoldására, összegyűjtésére vállalkozik. Ilyen törekvésnek köszönhetjük az Országos Könyvforgalmi és Bibliográfiai Központ 1929-ben megindított sorozatát, *A Magyar Tudományos Irodalom Bibliográfiáját*, mely eddig az 1901. és 1925. év közti negyedszázad filozófiai, klasszika-

filológiai, matematikai, kémiai és növénytani irodalmának anyagát nyújtotta. Sajnos, a két legfontosabb tudomány, az irodalomtörténeti és a bibliográfiai irodalom bibliográfiája mindezekig nem jelenhetett meg. Ehhez hasonló elgondolás vezette VASS KLÁRÁT, amikor egy év szellemtudományi termését gyűjtötte össze és szakszerinti csoportosítással dolgozta föl. Bibliográfiáját FITZ JÓZSEF előszava vezeti be, melyben a magyar bibliográfiai irodalom történetének vázlatát mutatja be és rávilágít a fejlődés lehetőségeire. VASS KLÁRA bibliográfiájának legnagyobb értéke *aránylagos* teljessége: minden magyar nyelven és Magyarországon megjelent, magyar vonatkozású folyóiratot átnézett, azonban egy pár olyant kihagyott, melyeknek csak pár számát tudta fölkeresni. Ezt az elvet azonban nem helyeselhetjük. Ezzel kapcsolatban egy állandóan felszínen lévő bibliográfiai probléma megvilágítását tartjuk fontosnak. Mit tegyünk akkor, ha egy folyóiratnak mondjuk tíz számából csak négyet tudunk a legszorgosabb utánjárással is fölkeresni? Kihagyjuk-e az egész évfolyamot feldolgozásunk köréből, arra hivatkozva, hogy így csonkán csak zavart okozhatna, vagy tekintünk el ettől és a meglévő pár számot éppúgy állítjuk be bibliográfiánkba, mintha az egész lenne? Magam bibliográfiai gyakorlatában és tanácsaimban inkább ez utóbbi felé hajlok, már csak azért is, mert a tudomásulvétel szempontjából sokkal jobb, ha a meglévőt átadjuk a tudományos továbbkutatás számára, mintsem azért, mert technikai hiányok kényszerítenek rá, a meglévőt is kizárjuk a fejlődésből. VASS KLÁRA tájékoztatásában szűkszavú tanácsokat ad munkájának használatához. Ezután következik a szakszerinti csoportosítás táblázata, mely természetesen az anyag tartalmi elosztódásától van magátólérettően erősen befolyásolva. Emlékeztet a decimális beosztásra, csakhogy anyagát több csoportra parcellázta. A bibliográfia szakcsoportosítása egyébként helytálló s az újabb tudományos igényeket a legapróbb részleteiben is kielégítő. A munka előbb vázolt csoportosításából kifolyólag azonban nem elég áttekinthető, mert a beosztásban nem tartom szerencsésnek az írók születési kronológiájának a sorrendjét. Nehezen lehet tájékozódni az anyagban s a tárgymutatókat állandóan használni kell. További köteteknél változtatni kell ezen, ha másképp nem, legalább tipográfiaiilag. A bibliográfia anyagát a könyvek, az azokról írt bírálatok, ismertetések és a folyóiratcikkek alkotják. Nagy anyagot gyűjtött össze, hiszen amint a feldolgozott folyóiratok, évkönyvek stb. jegyzéke mutatja, több mint 200 ilyen jellegű munkát nézett át. A csoportosítás és az egyes cikkek megtalálásának nehézségeit pótolják a könyv végéhez csatolt indexek; a szerzők, az ismertető és a szerkesztők betűrendes jegyzékei, a

tárgyi, név-, helynév- és tárgymutatók. Ilyen szakbibliográfiáknál gyümölcsözőbbnek tartom egy nagyobb időköz (10—25 év) anyagát földolgozni, mert nagyobb anyag alapján jobban kibontakozik egy-egy tudományág szellemi életének képe, mint egy év túlságosan gyorsan lepörgő ideje alatt. A szorgalommal összeállított bibliográfiát haszonnal fogják az illető tudományszak kutatói mindenkor forgatni.

KOZOCSA SÁNDOR.

A pápai főiskolai nyomda száz éve. (TÓTH LAJOS: *A főiskolai nyomda keletkezése, története és munkája*. Megjelent a Dunántúli Ref. Egyházkerület Pápai Főiskolájának 1937—1938. évi Értesítőjében. Kiadta TRÓCSÁNYI DEZSŐ teol. akadémiai és FEJES ZSIGMOND gimnáziumi igazgató. Pápa, 1938. 16—36 l.)

A pápai főiskola ebben az esztendőben ünnepli nyomdája fennállásának századik évfordulóját. Száz év mindenképen nagy idő; de TÓTH LAJOS teológiai tanár, e nyomda felügyelőjének előttünk fekvő tanulmányából olyan művelődési intézmény képe bontakozik ki, mely a — gyakran — létét fenyegető történeti viharokat is állva, e nagy idő mellett különösebb visszaesések nélkül való fejlődést mutat napjainkig. Hogy ezt a fejlődést tisztán lássuk, ítéletünkben feltétlenül külön kell választanunk szellemieket és anyagiakat. Az utóbbi téren bizony akadnak törések, nehézségek a hosszú út alatt, — a nyomda kulturális életvonala azonban biztonságosan s az idők járásától talán csak előnyére megzavartatva, tör elé s juttatja ezt az üzemet mai sorsára: hogy a helyi szükségletek fedezésén túl is támasza legyen az egyetemes magyar művelődés ügyének.

Ilyen perspektíváról aligha álmodott TÓTH FERENC, az alapító. Életművével, egy a debreceni és sárospataki főiskolákéhoz hasonlatos könyvnyomtató műhelynek megteremtésével kézenfekvő, reális szükségletet pótol s el kell ismerni: elismerésreméltó erkölcsi erővel és szervező képességgel. A nyomda viszont aránylag rövid idő múlva meghaladta a létét biztosító alapokat s külső, az ország minden tájáról érkezett rendeléseknek is dolgozni kezdett. Itt jelent meg HORVÁTH MIHÁLY négykötetes Magyarország Története, itt a bakonybéli Apát-nak Énekes és Imádságos Könyve s igen jelentős tett volt a Pápai Közhasznú Kalendárium kiadása még a nyomda indulásának évében. Ez a mű az akkori időkhöz viszonyított igen szép számot jelentő tizenkétezer példányban fogyott el. Ma már fontos közületeink egész sora dolgoztat a pápai nyomdánál.

Anyagi nehézségek, bár időközben is kísértettek, inkább a kezdeteken jelentkeznek. Újabb időkben, a természetes visszaesést jelentő háború után, Alma Mater és ez az intézménye — már nem adósa